

«NACIONAL» 26/06/2001

**Judge's web
A Monumental Internet Project**

A NEW ERA IN THE CROATIAN JUDICIARY

Dražen Komarica initiated a creation of software that could regenerate the Croatian Judiciary System

A young American expert, Dražen Komarica, finished the project Judge's web that will resolve the bottle neck at Croatian Courts.

Written by: Berislav Jelinić
Photos by: Tomislav Čuveljak

On Tuesday, 26th June, a non-governmental association Judge's web presented a solution for introduction of information technologies into the Croatian Judiciary System to the Croatian public. It is an extraordinary project that will contribute to resolving of the problem of lack of efficiency of the judiciary administration in Croatia at a high quality level. The stated lack of efficiency represents one of the most serious Croatian social problems.

Numerous data, laws, examples from court practices, but also a majority of useful data on operation of courts, their competency, desirable behaviour at court and working hours are stored within the project called after the name of the association «Judge's web».

In the situation when at a great number of Croatian courts mechanical typing machines are still in usage, finishing of this monumental project in Croatia seems almost unreal. Its finalisation is even more miraculous if we take into consideration the fact that the whole project Judge's web has been created by a small group of gifted Croatian future legal experts guided by a Fulbright scholarship holder, Dražen Komarica, without any foreign consultancy.

Although the project is to take hold the response of the experts taking part in its execution has been fantastic. Many of Croatian judges, attorneys at law and other legal experts have taken part in formation of Judge's web while in judiciary circles the project has become the main theme not only of internal discussions, but also a cohesive element that has pulled together many judges wishing to approve themselves and to affirm themselves professionally in their try to give their contribution to as fast and as numerous usage of Judge's web in practice as possible.

Although it is hard to describe all the high quality solutions offered by Judge's web, as early as at the moment it has shown that there are potentials in Croatian judiciary system that have been waiting for a long time to see a little constructive atmosphere and to activate themselves in elevating the quality of the operation of the whole system.

In concrete terms it means the project that should multiply speed-up resolving of burdened legal subject matters, help in communication among Croatian judges and elevate the quality and the consistency of their work.

By entering at Judge's web judges are able to look at how their colleagues have administered justice in individual cases, how they have heard participants in the proceedings and in such a way fasten and improve their own work

Dražen Komarica, the head of the group of students that has created and executed the functional phase of Judge's web is a young man having his extracts from Zagreb, possessing Croatian and the US citizenship, and has been living in the States with his parents since he was one and a half year old.

Fulbright scholarship holder

At the American Rutgers University he finished the Political Sciences and Historical Studies specialising himself for the area of international political economy and he took a degree challenging the theme of functioning of Croatian courts during the after war period.

As early as in 1994 Komarica was researching problems in operations of the Municipal Court of Zagreb and published an article in the daily papers dealing with the theme under the name «The Court as a technical antiquities museum». In April 1995 he explained his proposal for introduction of information technologies into the Municipal Court of Zagreb to the USAID and two years after he had took a degree he was awarded a Fulbright scholarship for research functioning of Croatian Courts after the Croatian War for Independence. After that he gave a several lectures to American diplomatic core members preparing themselves for their mission in Croatia and Bosnia and Herzegovina at the Foreign Service Institute at the American State Department. In those lectures he explained how judiciary system could contribute to the stability of the Republic of Croatia.

Thanks to the Fulbright scholarship he lived a longer period of time in Croatia and spent a month in Vukovar, Vinkovci, Beli Manastir, Sisak, Glina, Gospić, Knin and Osijek respectively. He used his one-month-long stay in each of those towns to familiarize himself with problems judges face in their every day practice. At courts he acted as a trainee. This part of his activities was enabled by the Ministry of Justice. He spoke to judges as much as possible. After those conversations he got the idea to create Judge's web.

«The main idea of the whole project was to enable judges to have a quick and high quality insight into the operation of other courts and judges and to enable them to speed-up their work in such a way. We planned to do that with the help of Internet. By linking to our web site judges from Dubrovnik, Osijek, Korčula or any other place in Croatia may find anything that could help them working in a moment», says Komarica.

By entering Judge's web judges can see how their colleagues have administered justice in individual disputes from all legal branches. For example a judge can see the sentence in a case of homicide with malice aforethought and how participants in case were heard. In addition, he can see all the appeals, decisions reached in cases after submission of appeals, but also decisions of the Supreme Court and even of the European Court of Human Rights in cases that come up to that level. Judges can see very quickly court practices in certain subject matters, laws that are also stored within the web, and through electronic mail they can communicate with one

another and consult among themselves about problems or doubts. «With all that judges are going to be more sure at the moment of reaching decisions and to know in advance how individual judgments were treated at the second stage proceedings and at the Supreme Court», says Komarica.

Data for general public

Judge's web comprises a special part dedicated to general public. There you can see very easily which court has jurisdiction over which region of Croatia. For example, you can enter a name of a village in Slavonia into the explorer and in a few minutes Judge's web will show you which court has the jurisdiction for resolving disputes in that region. At Judge's web it is possible to find information on operation of each court: the writing office working hours, ordinary working hours, daily breaks, some rules regarding expected behaviour of clients at court, one can see even the arrangement of offices and rooms at the court ground plan. At this moment a data base bound to proceeding costs, revenue stamp prices etc. is under construction. At Judge's web you can find data on a number of courts that can be supplemented with data about other courts.

«12 students attending finishing courses of the Law Faculty have taken part in creation of Judge's web. Their work has been supervised by judges and other legal experts. They have had multiple benefits from their working in the project since the project was based exactly on examples from the practice that in many cases had no real catch with the theory», says Komarica.

It is of extreme importance to say that Judge's web also comprises complete explanations of judgements and sentences. It is a special help to judges because it directly shows them how, for example, an accused was heard and examined in a case or how crucial evidences were demonstrated.

At Judge's web judges can comment each judgment and/or sentence and see in such a way whether the same judgement or sentence can function for similar cases at other geographical region. «For example, it enables judges from Osijek to see the value of indemnification for a broken arm in a road accident adjudicated by their colleague in Split. Judges can adjust themselves in order to avoid the situation in which these values would differ too much. In addition if someone decides to reach a significantly different judgement or sentence compared to those prevailing in practice, this judge can prepare himself how to give a high quality explanation of his judgment or sentence and how to explain why he decided himself for a different decision contrary to the prevailing practice. All that will contribute to a higher quality level of reaching decisions at courts, consistency of work and a better communication», says Komarica.

One of the more interesting solutions and proposals offered by Judge's web is implementation of a legal pleading form. In concrete terms it means that a statement of claim can be submitted even on a piece of napkin and courts are obliged to accept it. Judge's web has elaborated a proposal for a universal legal pleading form that would make it much easier for judges to perform some part of their work and it would make it quicker. For example, it has proposed implementation of a universal colour for one type of legal pleading, meaning that a statement of claim would have red margins, while the reply to the statement of claim would have blue margins. Classification of

such legal pleadings would be easier and it would speed-up a part of legal operations.

American and Canadian Aid

«In addition to all the stated it is extremely interesting that one of the frequent cases existing in court practices is the situation in which a judge says that a subject matter was waiting for a longer period of time because it has not been mature». It means that the judge does not want to reach a decision regarding that case because he has not faced a similar situation in his practice before. At the same time he might feel afraid to reach a decision that, in case of its cancellation at a higher instance, may ruin his personal statistics and put his career back. Therefore he keeps the subject matter aside and resolves other subject matters in order to better the standard of cases resolved. Cases such the one described will disappear upon the application of advantages offered by Judge's web», claims Dražen Komarica.

During creation of Judge's web the team working on it has been facing many problems. «At the beginning of the project a huge problem was entering of data into the data base, since students working on it were familiarizing themselves with information technologies and practice. The way in which we were obtaining data was also a problem. We had to make great effort to determine precisely which village belonged to which municipality. This problem was resolved with the help of the Croatian Post and the Statistic Data Office. But their data were not aligned in every case», says Komarica.

The American Bar Association (ABA / CELLI) started to finance «Judge's web», but the project was "assets free" very soon. Nevertheless, the team continued to work volunteering with a great help of judges from several courts from different towns. Finishing of the project in the form it has now was enabled by the Canadian and the US Embassies.

«Project for sure has a far greater value than the amount of the price for which it has been finished. When we sum up all the expenditures and costs and when we deduct all those parts of the project that have been performed on the volunteer basis, the project is worth the total of USD 345 thousand and it has been finished for USD 80 thousand. All the participants in the project have mostly volunteered with the exception of information experts that offered their services at a 60% discount. Judges' reactions are very encouraging. They call us from all over Croatia wishing to join us in usage of Judge's web», says Dražen Komarica.

The execution of the project was initiated by a group of young enthusiasts with the approval of the Ministry of Justice with the representatives of which they met several times. It is important to note that the project holders would like to adjust opening of Judge's web to a wider circle of users with the Ministry of justice in details. During the first phase a basic part of Judge's web would be available to judges only. After that, it will be decided when it is going to be available to attorneys at law and other legal experts.

Gift from heaven

Members of the team that created Judge's web emphasise that they are a non-governmental and non-profitable association that has not succeed to find necessary financial assets to finish completely the project yet. The project is functional, but for its full implementation at the national level the

state should set aside some two million of German Marks. In more concrete terms, the costs would comprise a full introduction of information technologies into courts, technical support services and training. Once the project is established, the costs of the team that would work on up-dating and maintenance of the project would be some fifteen thousand German Marks per month. The complete costs amount to only one fifth of costs of some other projects that have been implementing partially into courts for a longer period of time and whose results, for the time being, are far more modest than the results achieved by Judge's web.

Therefore the Government should not be restrained regarding estimation whether it is necessary or not to support Judge's web and in what extent, since it represents an achievement that would be for sure emphasised as a so-called Flag-Ship Project in the developed countries. In this case it is a project in which the Croatian youths and the Croatian intelligence have proved that they can cope with the largest and the most complex challenges and that they are capable of resolving even one of the most painful problems the actual Government is faced with. It is especially worth noting that Judge's web has been brought to the phase of operations without spending a Kuna for extremely expensive foreign consultancy services. We should hope that the Government is going to show readiness and understanding for the project that could help it solve important judiciary problems that the Government get literally as a gift from heavens thanks to enthusiasm of a few students.

I, Sanda Salamun, a Permanent Court Interpreter for English and Spanish Languages, nominated by the Decision of the Chairman of the County Court of Zagreb No. 4 Su-1493/02 of 4 December 2002, confirm that the translation made above corresponds completely with the original document made in Croatian language.

Zagreb, 13/02/2006

No. in the Diary of
Translations
and Certifications: 220

Signature:

Sanda Salamun

Mladi američki stručnjak Dražen Komarica dovršio je projekt 'Sudačka mreža' kojim će riješiti zagušenost hrvatskih sudova

Napisaor: **Berislav Jelinic**
 Snimio: **Tomislav Čuveljak**

Utorak, 26. lipnja, nevladina udruga Sudačka mreža predstavlja Hrvatskoj javnosti rješenje informatizacije hrvatskog pravosuđa. Riječ je o izvanrednom projektu koji će iznimno kvalitetno pridonijeti rješavanju problema neučinkovitosti pravosuđa u Hrvatskoj, što je trenutno jedan od najozbiljnijih hrvatskih društvenih problema.

Mnogo podataka, zakona, primjera iz sudske prakse, ali i građanima korisnih informacija o radu sudova, njihovoj mjerodavnosti, poželjnom ponašanju na sudu i radnom vremenu nalazi se pohranjeno u projektu nazvanom po imenu udruge, "Sudačka mreža".

U situaciji u kojoj se na mnogo hrvatskih sudova još koriste mehanički pisari strojevi, dovršenje ovog monumentalnog projekta u Hrvatskoj se čini gotovo nestvarnim. Njegova finalizacija još je čudsnija, uzme li se u obzir činjenica da je sudačku mrežu bez ikakve strane konzultativne pomoći osmislila mala grupa talentiranih hrvatskih budućih pravnih stručnjaka, predvođenih Fulbrightovim stipendistom Draženom Komaricom.

Premda projekt tek treba zaživjeti, odziv pravnih stručnjaka koji su pomogli u njegovoj realizaciji bio je fantastičan. U uspostavi sudačke mreže sudjelovalo je mnogo hrvatskih sudaca, odvjetnika i drugih pravnih stručnjaka, a u pravo-

Dražen Komarica inicirao je stvaranje programa koji bi mogao preporučiti hrvatsko sudstvo

NOVA ERA HRVATSKOG SUDSTVA

sudnim krugovima projekt je već postao vodeća tema internih rasprava, ali i kohezivni element koji je mnoge sućeljne dokazivanja i stručne afirmacije već okupio u nastojanjima da pridonese

što bržem i brojnijem korištenju sudačke mreže u praksi.

Premda je teško opisati kakva sve kvalitetna rješenja "Sudačka mreža" nudi, već u ovom trenutku ona je pokazala da

u hrvatskom pravosuđu postoje potencijali koji su dugo čekali samo malo konstruktivnog ozračja da bi se aktivirali u podizanju kvalitete njegova rada. Konkretno, riječ je o projektu koji bi

trebao višestruko ubrzati rješavanje nagomilanih pravnih predmeta, pomoći komunikaciju između hrvatskih sudaca, podići kvalitetu i konzistentnost njihova rada.

Ulaskom na sudačku mrežu suci mogu pogledati kako su njihovi kolege s sporovima, kako su ispitivani sudionici u postupku i tako ubrzati i poboljšati

Dražen Komarica, voditelj skupine studenata koja je osmislila i u funkcionalnu fazu postavila sudačku mrežu, mladić je podrijetlom iz Zagreba, koji uz hrvatsko ima i američko državljanstvo, a s roditeljima živi u Americi otkako je navršio godinu i pol dana.

● Fulbrightov stipendist

Na američkom Rutgers Universityju završio je studij političkih znanosti i povijesti s podsmjerom iz područja međunarodne političke ekonomije, a diplomirao je s temom posvećenom funkcioniranju hrvatskih sudova u poratnom razdoblju.

Tako je još 1994. Komarica istraživao probleme u radu Općinskog suda u Zagrebu i u dnevnom tisku objavio članak s tom temom pod naslovom "Sud kao muzej tehničkih starina". U travnju 1995. USAID-u je iznio prijedlog informatizacije zagrebačkog Općinskog suda, a dvije godine nakon diplomiranja dobio je poznatu Fulbrightovu stipendiju za istraživanje funkcioniranja hrvatskih sudova nakon Domovinskog rata. Nakon toga održao je i nekoliko predavanja američkim diplomatima koji su se spremali na misije u Hrvatsku i BiH na Foreign Service Instituteu pri američkom State Departmentu. U tim predavanjima objašnjavao im je kako pravosuđe može pridonijeti stabilnosti hrvatske države.

On je zahvaljujući Fulbrightovoj stipendiji dulje boravio u Hrvatskoj i po mjesec dana živio u Vukovaru, Vinkovcima, Belom Manastiru, Sisku, Glini, Gospiću, Kninu i Osijeku. Jednomjesečni boravak u svakom od tih gradova iskoristio je da što bolje upozna probleme s kojima se suci u svom radu susreću. Na sudovima je boravio kao pripravnik, što mu je omogućilo Ministarstvo pravosuđa, i mnogo je razgovarao sa sucima. Nakon tih razgovora, Komarici je palo na um stvaranje sudačke mreže.

Ideja cijelog projekta bila je da sucima omogućiti kvalitetan i brz uvid u način rada drugih sudova i sudaca, te da tako ubrzaju svoj rad. To smo naumili napraviti uz pomoć Interneta. Povezujući se na našu web stranicu, suci iz Dubrovnika,

Osijeka, s Korčule ili bilo kojeg drugog mjesta u Hrvatskoj mogu u trenu pronaći sve što bi im moglo pomoći u radu", kaže Komarica.

Ulaskom na sudačku mrežu suci mogu pogledati kako su njihovi kolege sudili u pojedinim sporovima iz svih grana prava. Primjerice, mogu vidjeti kako je presuđeno u slučaju ubojstva s predumišljajem, te kako su ispitivani sudionici u postupku. Osim toga, mogu vidjeti sve žal-

Dražen Komarica već godinama istražuje poteškoće u radu hrvatskih sudova, ali bez pomoći skupine zagrebačkih studenata ne bi uspio stvoriti 'Sudačku mrežu'

be, odluke koje su u predmetima donesene nakon podnošenja žalbi, ali i odluke Vrhovnog suda, pa čak i Europskog suda za ljudska prava u slučajevima koji dopiru do te razine. Suci vrlo brzo mogu vidjeti kakva je sudska praksa u određenim predmetima, zakone koji se također nalaze na mreži, a putem elektronske pošte mogu međusobno komunicirati i konzultirati se o svim problemima ili nedoumicama. "Sve to omogućit će sucima da u procesu donošenja odluka budu sigurniji, te da već unaprijed znaju kako su pojedine odluke prošle u drugostupanjskom postupku i na Vrhovnom sudu", priča Komarica.

● Podaci za javnost

Sudačka mreža sadrži i poseban dio posvećen široj javnosti. Iz njega se vrlo lako može doznati koji je sud nadležan na kojem području Hrvatske. Primjerice, u pretraživač se može upisati ime nekog sela u Slavoniji i za nekoliko sekundi sudačka mreža pokazat će koji je sud na-

dležan za rješavanje sporova na tom području. Na sudačkoj mreži mogu se doznati i pojedinosti o radu svakog suda: radno vrijeme pisarnice, uredovno vrijeme, stanke u radu, neka pravila o očekivanom ponašanju stranaka na sudu, može se vidjeti čak i raspored prostorija na tlocrtu sudova, a trenutačno se izrađuje i baza podataka vezana uz sudske troškove, cijene biljega... Na sudačkoj mreži mogu se pronaći podaci o nekolicini su-

iznosi previše variraju. Usto, ako se netko odluči za donošenje bitno drukčije presude od onih koje u praksi prevladavaju, taj sudac zna kako će kvalitetnije obrazložiti njeno donošenje i objasniti zašto se unatoč prevladavajućoj praksi odlučio na drukčije rješenje. Sve to pridonijet će višoj kvaliteti sudjenja, konzistentnosti rada i boljoj komunikaciji", kaže Dražen Komarica.

Jedno od zanimljivijih rješenja i prijedloga koje nudi sudačka mreža jest i uvođenje formata podneska. Konkretno, tužba se može sastaviti i na salveti i sudovi je moraju prihvatiti. Sudačka mreža razradila je prijedlog univerzalnog podneska koji bi sucima uvelike olakšao i ubrzao neke dijelove posla. Primjerice, predlaže se uvođenje boje za određeni tip podnesaka, tako da bi tužba imala crveni rub, a odgovor na tužbu plavi. Razvrstavanje takvih podnesaka olakšalo bi i ubrzalo dio pravničkog posla.

● Američka i kanadska pomoć

"Uz sve navedeno, posebno je zanimljivo da se u praksi često događalo da suci kažu kako neki predmet dulje stoji, jer još 'nije sazrio'. To znači da sudac ne zna kako bi odlučio o nekom predmetu, jer se u praksi s njim još nije susreo i boji se donijeti odluku koja bi mu u slučaju ukidanja na višoj instanciji mogla narušiti osobnu statistiku i unazaditi karijeru, te ga zato drži po strani i rješava lakše predmete radi poboljšanja norme riješenih predmeta. I ti slučajevi nestat će primjenom prednosti koje nudi sudačka mreža", tvrdi Dražen Komarica.

Prilikom stvaranja sudačke mreže ekipa koja je na njoj radila suočavala se mnogim problemima. "Na početku projekta velik problem je bio i sam unos podataka, jer su se studenti koji su na njemu radili i sami upoznavali s informatikom. Način dolaska do podataka također je bio problem. Mnogo truda iziskivalo je precizno određivanje koje selo pripada kojoj općini. To smo riješili uz pomoć Hrvatske pošte i Ureda za statistiku, čiji podaci se također nisu uvijek podudarali", kaže Komarica.

NOVI VOLVO S60. Novi Volvo S60. On je simbol i znak. Novi oblik inspiriran životom. On je početak novog poglavlja. Upoznajte život u novom svijetu.

VOLVO
for life

**PRED VAMA NIJE SAMO NOVI OBLIK.
PRED VAMA JE POTPUNO NOVI SVIJET.**

AUTOCENTAR
BAOTIĆ

10040 Zagreb, Maksimirska 282; www.autocentar-baotic.hr
radno vrijeme: ponedjeljak-petak 8-20; subota 8-13
prodaja vozila: tel. 01/290 0029, 290 0030
servis vozila: tel. 01/290 0049; dijelovi i oprema: tel. 01/290 0067

REVOLUTION
www.volvocars.com

u pojedinim lastiti rad

“Sudačku mrežu” počela je financirati američka odvjetnička komora (ABA/CEELI), ali je projekt ubrzo ostao bez sredstava. Unatoč tomu ekipa je nastavila raditi, volontirajući uz veliku pomoć sudaca s više sudova iz različitih gradova. Dovršenje projekta u ovom obliku omogućili su kanadsko i američko veleposlanstvo.

“Projekt je sigurno vrijedniji od cijene njegove izrade. Kad se zbroje svi troškovi i od toga oduzmu oni dijelovi projekta koji su rađeni volonterski, projekt ukupno vrijedi oko 345 tisuća dolara, a izrađen je za samo 80 tisuća dolara. Svi sudionici na projektu uglavnom su volontirali, osim informatičara, čije smo usluge plaćali 60 posto jeftinije. Reakcije sudaca vrlo su ohrabrujuće. Zovu nas iz cijele Hrvatske i žele se priključiti korištenju sudačke mreže”, kaže Dražen Komarića.

U realizaciju projekta skupina mladih entuzijasta krenula je uz odobrenje Ministarstva pravosuđa, s čijim su se predstavnicima sastali nekoliko puta. Važno je napomenuti da nositelji projekta otvaranje sudačke mreže prema širem krugu korisnika žele pomno uskladiti s Ministarstvom pravosuđa. U prvoj fazi temeljni dio sudačke mreže bio bi dostupan samo sucima, a tek bi se potom odlučivalo kad će se njeno korištenje omogućiti odvjetnicima i drugim pravnim stručnjacima.

● Dar s neba

Članovi ekipe koja je izradila sudačku mrežu ističu kako su oni nevladina i neprofitabilna udruga, koja još nije iznašla sredstva potrebna za potpunu finalizaciju tog projekta. Projekt jest funkcionalan, ali za njegovu potpunu implementaciju na nacionalnoj razini država bi morala izdvojiti oko dva milijuna maraka. Konkretno, troškovi bi obuhvatili potpunu informatizaciju sudova, pružanje tehničke podrške i obuku. Jednom kad projekt bude uspostavljen, troškovi ekipe koja bi radila na ažuriranju i održavanju projekta bila bi možda petnaestak tisuća maraka mjesečno. Kompletni troškovi iznose tek petinu troškova nekih drugih projekata koji se u dijelu sudova provode već dulje vrijeme s rezultatima koji su zasad puno skromniji od ovih koje je postigla sudačka mreža.

Vlada zato ne bi trebala biti suzdržana prilikom procjene treba li i u kojoj mjeri financijski podržati “Sudačku mrežu”, jer je ona postignuće koje bi u razvijanim zemljama sigurno istaknuli kao tzv. Flagship project. U ovom slučaju riječ je o projektu u kojem je hrvatska mladost i hrvatska pamet pokazala da je došla i najvećim izazovima, te da je sposobna uspješno riješiti jedan od najboljih problema s kojima se aktualna vlast suočava. Posebno valja napomenuti da je sudačka mreža do funkcionalne faze dovedena tako da na nju nije utrošena i jedna kuna za inače često astronomski skupe strane konzultantske usluge. Treba se nadati da će aktualna vlast pokazati spremnost i razumijevanje za projekt koji bi joj mogao uvelike pripomoći u rješavanju bitnih pravosudnih problema i koji joj je, kao dar, zahvaljujući entuzijazmu nekolicine studenata doslovno pao s neba. N

Skupljači glomaznog otpada i danas maštaju o vreći s devizama generala iz Nazorove

U dane odlaganja glomaznog otpada sjetim se priče o najlonskoj vreći krcatoj markama i dolarima, koja je prije 15 godina završila na smetlištu, a bila je navodno namijenjena jednom Titovom generalu za organiziranje otpora i odcjepljenje Hrvatske od Jugoslavije

Iznošenje glomaznog otpada u mojoj četvrti poklopilo se ove godine s Danom antifašističke borbe. Stoga je za moje susjede i mene to ove sezone bio i praznik velikoga čišćenja kakvo je već duže vrijeme potrebno u čitavoj zemlji na globalnom planu, a događa se još uvijek samo lokalno, po kvartovima, i ne tiče se prljavoga veša i prljavštine figurativno i općenito kako bismo voljeli, nego starih stolica i pokvarenih vodovodnih ventila doslovno. Ali čišćenje je čišćenje, pa veseli i takvo kakvo jest. Premda malo, može izazvati veliku radost ako ga shvatimo kao simbolički čin i anticipaciju nekih budućih događaja. Naime, pospremanje, iznošenje i odvoženje glomaznog otpada za nas Evropljane, kakvima se smatramo, može biti ravno kupanju u Gangesu ili nekim drugim svetim ritualima čistoće kod Indijaca. Upravo zato ono nosi u sebi i neke više momente, jer ne radi se samo o čišćenju nego i o lišavanju, žrtvovanju, borbi s prošlošću, odvajanju od predmeta koji su nam rasli za intimo.

PODRUMI PAMĆENJA

Čovjek koji ima imalo staža u takvim pospremanjima zna da gomile otpada valja shvatiti kao vrstu organizma koji ima svoju vlastitu i nama teško dokučivu logiku. Vrlo često, naime, pojedini predmeti nestaju a da ne znamo tko ih je odnio. Romi koji se bave sortiranjem i odvoženjem takvog smeća i pojavljuju se po kvartovima u vrijeme velikoga spremanja, javno i otvoreno uzimaju što im treba, i to, dakako, čine po danu. Postoje, međutim, i oni koji uzimaju a da ih ne vidimo. To su susjedi. Oni se srame kopati po smeću u svom kvartu, sve u skladu sa svojim stavovima, načelima i stališkom pripadnosti, ali ih pojedini predmeti naprosto mame, pa u jednom trenutku, a to najčešće biva noću, strast u njima pobjedi sram i oni jagme što im treba.

Ove godine odložio sam vrlo staru i vrlo zapišanu zahodsku školjku punu kamenca, potrganu plastičnu stolicu, prepotopni djedov radio, dvije hrđave kutije za čavle i polutruli reket za stolni tenis. Kad je pala noć, dežurao sam kradomice na prozoru da vidim što će tko odnijeti. Međutim, na par trenutaka prevorio me san. U tom kratkom razdoblju nestala je zahodska školjka. Ali, vrag nije toliko crn pa su se na mojoj hrpi ukazale i neke nove stvari: dječje koturaljke, ne tako stare, i dvije velike crno-bijele akt fotografije zgodne i vrlo mlade žene. Zatim je nestala plastična stolica, a pojavila su se dva crvljiva željeznička praga koji su i sami ubrzo nestali da bi ustupili mjesto dječjim kolicima bez jednog kotača. Ujutro, međutim, nije bilo više ničega od prošle noći, ali su tu sada stajali: otkrnuti porculanski lavor, iscušana košara za mačke, i pet vreća stvrdnutog cementa.

Postoji, doduše, i druga kategorija susjeda; oni kopaju po smeću javno i otvoreno, da ih se vidi i svima daju na znanje kako se ne srame. Obuku staro odijelo pa ruju, izvlače i razgledavaju i u tom rovanju se ponekad potpuno zakopaju i onda vas odande, iz tog smeća pozdravljaju:

- Bok sused! Vidite vi koliko je toga...

Stvar je u tome što su prvi, sudeći barem po uzorku mojih susjeda, konzervativnih političkih uvjerenja, a ovi drugi liberalnih. Zato i žele da sve bude transparentno. Uzmu, recimo, stari kotao za pečenje kotlovine i obavijeste vas da će unutra posaditi mačuhice. Uz to se nadaju da će vas to radovati.

ZORAN FERİĆ,
najpopularniji hrvatski književnik,
dijagnosticira bolesti hrvatskog društva

Osim Roma, konzervativaca i liberala postoji još niz likova i zanimanja koje smeće privlači magnetskom snagom: umjetnici (konceptualni a bome i oni drugi), nostalgici, televizijski rekviziteri, ludaci, žene nedefiniranih godina, slučajni pijanci, djeca, poneki umirovljeni političar.

Međutim, najljepše od svega jest što iznošenje starih predmeta s tavana ili iz podruma inicira ponekad i evociranje događaja i emocija iz sjećanja, ponajprije sjećanja na ista takva velika pospremanja prije petnaest ili dvadeset godina. Tu se onda jaljvljavu i vrlo intrigantne priče koje su dugo čamile u podrumima našega

pamćenja. Jedno takvo moje intimno sjećanje stopilo se s nečim što je postalo kolektivna memorija: prije više od petnaest godina grupa ljudi je na smetlištu pronašla crne najlonske vreće krcate markama i dolarima. U to vrijeme na Tuškancu i okolici trajalo je sakupljanje glomaznog otpada, a smetlarski kamion pun deviza došao je upravo iz toga kvarta. Večer prije skandaloznog nalaza, koji se pretvorio u neku vrstu suvremene smetlišne bajke u kojoj nepojmljivi siromasi na trenutak postaju nepojmljivi bogataši, a onda ponovo sve gube, nas trojica prijatelja lutali smo vozeći se u staroj diani od hrpe do hrpe smeća i pronalazili najdivnije stvari: očuvane ženske cipele iz prošlog stoljeća (dama koja ih je bacila, sudeći po broju komada, dijelila je svoju strast s Imeldom Marcos); antičku porculansku zdjelu, neznatno okrnutu; potpuno nov retrovizor za fićeka, koji naravno nikome u tom trenutku nije trebao; komplet stripova o Diaboliku i nevjerojatno dobro očuvanu kožnu torbu iz četrdesetih godina, načićkanu naljepnicama s imenima hotela i gradova kuda je torba putovala. Upravo je to bio moj plijen i u toj sam torbi godinama čuvao rukopise u vrijeme kad još nije bilo kompjutera i kad su rukopisi doista bili rukopisi.

SUVREMENA SMETLIŠNA BAJKA

A onda smo sljedećeg jutra čuli da je netko iz toga kvarta bacio najlonske vreće pune deviza. Vijest je do nas prvo stigla u usmenoj formi i odmah se u svijesti narodnoj umnožila u niz različitih priča o porijeklu i vlasniku deviza. Većinu sam ih zaboravio, ali sjećam se da je najfantastičnija i najnevjerojatnija bila ona o jednom bivšem generalu, Titovu suradniku, koji stanuje negdje u Nazorovoj, a koji navodno od hrvatske emigracije dobiva ogromne količine deviza kako bi ovdje organizirao otpor i otcijepio Hrvatsku od Jugoslavije. Tada sam prvi put čuo za tog generala, a njemu su, navodno, pripadale devize sakrivene u crnim smetlarskim vrećama. Svima nama ova je priča uistinu djelovala najbizarnije i simptomatično je da baš u nju nitko tada nije vjerovao. Lakše je bilo vjerovati da te silne marke pripadaju Jakovu Blaževiću ili da ih je bacila Bakarićeva kućna pomoćnica. Zapravo, bilo je posve nevjerojatno što se slična priča uopće i pojavila, pa smo svi mi koji smo je u jednom trenutku čuli, već u drugom zaboravili. Danas, više od desetljeće i pol nakon tog događaja, u trenutku dok iznosim stare stolice i radio što ga je moj deča kupio neposredno prije moga rođenja, odjednom se sjećam te priče za koju ni dan danas ne mogu znati je li istinita, ali je u međuvremenu postala moguća i vjerojatna. Za mnoge i to je previše.